

Catequesi quarta: Gaudí. L'itinerari de fe d'un home de Déu

La segona part de les catequesis per la preparació de la vinguda del Sant Pare es centra en Gaudí. Són dues catequesis. En la primera es mostren algunes claus del seu itinerari i del seu progrés espiritual. En la segona, se'n ressalten alguns trets com a home del seu temps i artista, que, a través de la bellesa, ens obre un camí cap a Déu.

23/10/2010

Comptem amb importants biografies sobre Gaudí que han insistit en la genialitat de l'artista i que ens presenten el seu itinerari vital associat a la seva obra. Tanmateix volem centrar-nos a presentar en una petita síntesi el seu camí espiritual mostrant el que podrien ser els moments i trets determinants.

[1] Ens proposem, doncs, seguir la pista de l'itinerari creient del genial arquitecte suposant les incidències de la seva vida i el desenvolupament de la seva obra, però fixant-nos en les experiències i els moments clau del seu camí espiritual .

1. Infància i adolescència

(1852-1867): l'herència creient “*El gran llibre sempre obert que cal esforçar-se a llegir, és el de la Naturalesa*”

La infantesa de Gaudí transcorre entre Riudoms i Reus. El primer representa la naturalesa i se situa en

la finca familiar del Mas de la Caldereta, mentre que el segon té com a referència el taller de caldereria del seu pare. Batejat a l'església parroquial de Sant Pere de Reus, la seva família li ofereix un ambient pietós i senzill. Dels primers anys i com a experiència fundant, probablement hem de ressaltar com els seus pares, Antònia i Francesc, en van tenir cura.

L'Antoni és el petit de cinc germans i té forts episodis de dolor causats per un reuma que li impedirà d'anar normalment a l'escola i que a la vegada exigirà atencions i esforços, especialment per part de la seva mare. Devia passar llargues temporades a la finca acompanyat de la tendresa materna i voltat d'una escola on, en la bellesa i la llum, va tenir els seus mestres que desplegaren en ell una accentuada curiositat i un peculiar sentit de l'admiració. Aquesta sensibilitat el va

acompanyar en els seus anys en el col·legi dels Pares Escolapis de Reus, on s'emocionava especialment en les litúrgies solemnes dedicades a Santa Maria. Això ja ens dóna la pista del seu gust primerenc per la litúrgia.

Tot i la seva destacada intuïció, no era gaire bon estudiant, ja que els seus interessos artístics seleccionaven els seus esforços. Més contemplatiu que especulatiu, s'estimava més les seves observacions i dibuixos que els llibres. D'aquells temps data una aliança amb els seus amics per reconstruir el monestir de Poblet, tenint com a base els seus dibuixos. Tanmateix, el treball al taller del seu pare, en el qual col·laborava puntualment, li aportava un sentit pràctic i una capacitat de percepció de la forma espacial que l'acompanyaria tota la vida. Probablement allí es va forjar la seva

determinació de ser arquitecte com a via de la seva inclinació artística.

2. Joventut (1869-1882): cruïlla d'influències *“Esperar que les coses ens ploguin, sense posar-hi tot el nostre esforç, són bajanades, com sol dir Santa Teresa”*

Gaudí es trasllada a Barcelona per acabar el batxillerat i preparar el seu ingrés a l'escola d'arquitectura.

Viurà, inicialment, amb el seu germà Francesc, que estudia medicina. La venda d'una part del patrimoni familiar, permet que els fills puguin estudiar a la capital.

Ara, la perspectiva s'amplia enmig d'una ciutat on les condicions socials del món obrer són molt dures. A més, aviat s'ha de posar a treballar per tal de garantir els mitjans per poder estudiar. Políticament se sent atret per les gestes del seu paísà, el general Prim, que en aquell moment és el referent del liberalisme progressista.

Les seves relacions es despleguen tant com la seva curiositat, i van des del poeta Bartrina, que se sent ateu militant, fins a Salvador Pagès, promotor del moviment cooperativista inspirat en el socialisme utòpic. Des del punt de vista religiós, és un període d'endormiscament i les seves preocupacions immediates se centren en avançar amb prou feines en els estudis, el creixement de la seva consciència social i el seu enamorament de Pepeta Moreu, una jove mataronina, mestra de l'escola de la Cooperativa Mataronense, amb la qual no arriba a casar-se.

Malgrat aquest cert refredament de la fe, treballa sobre temes de sentit religiós, com el dibuix per a la porta d'un cementiri, basada en alguns símbols del llibre de l'Apocalipsi, o la col·laboració com a ajudant en algunes reformes a la catedral de Barcelona. La seva motivació

cristiana està emmarcada pels ideals romàntics i per fortes motivacions estètiques. En l'esperit de la Renaixença, seguint la inspiració de Verdaguer, se sent atret per mostrar el món de l'Infinit, i els textos de l'Apocalipsi captiven la seva imaginació.

Durant aquesta etapa, tres trobades amb la mort marcaran una crida a la profunditat i al sentit. El 1876, i amb dos mesos de diferència, moren el seu germà Francesc i la seva mare Antònia. Tot just tres anys després, mor la seva germana Rosa, que, separada, deixa a la seva cura la seva filla Roseta. Així, doncs, el seu títol d'arquitecte ve acompanyat per l'exigència d'atendre la resta de la seva família: el seu pare i la seva neboda. Aquesta experiència en el dolor es convertirà en un terreny fèrtil per revifar la seva fe catòlica.

3. L'encàrrec de la Sagrada Família (1883-1893): maduració espiritual

“Tot allò que he fet ha depès de les circumstàncies; si eren favorables, per encomanar-m’hi, i si eren adverses, per lluitar-hi; sempre serveixen; són la manifestació de la Providència”

Mentre treballava com a arquitecte a la cooperativa La Obrera Mataronense, acabava la cascada del Parc de la Ciutadella i construïa a Comillas (Cantàbria) una residència d'estiu que després s'anomenaria “El Capricho”, rep l'encàrrec de continuar el temple de la Sagrada Família. Aquest encàrrec providencial marcarà la seva vida, ja que podem dir que a la vegada que Gaudí construeix la Sagrada Família, ocultament el temple el va bastint a ell.

Aquesta dècada suposarà l'entrada en relació amb diversos personatges clau de l'Església catalana que el

marcaran tant en la seva vida com en la realització d'alguns encàrrecs significatius. Així, sant Enric d'Ossó li encomanarà la realització del col·legi-mare de la Companyia de Santa Teresa, les teresianes. Allí també col·laborava com a capellà mossèn Jacint Verdaguer, al qual Gaudí admirava i amb qui, a través d'Eusebi Güell, conflueix en distintes circumstàncies. Entre elles, l'encàrrec de les Missions Catòliques de Tànger que, tot i que no va arribar a tirar endavant, va suposar un al·licient per a l'inquiet arquitecte.

Tanmateix, dos personatges seran especialment significatius. D'una banda, monsenyor Joan Baptista Grau, bisbe d'Astorga, que li encomanarà la realització del palau episcopal però que en el fons serà el seu formador en la sensibilitat religiosa a través de la litúrgia, de gran motivació per al constructor. El bisbe intueix la genialitat de

l'arquitecte, i lúcidament l'orienta apropiant-lo a les propostes del moviment de renovació litúrgica de Dom Guéranger i el posa en contacte amb mossèn Torras i Bages, del qual Gaudí ja havia llegit *La Tradició catalana* .

El futur bisbe de Vic i animador del moviment cristià de la Renaixença de Catalunya, es converteix en guia espiritual i amic de Gaudí. El seu acompanyament de l'artista li modera i encamina les inquietuds religioses, tot orientant el procés d'aprofundiment en el qual l'arquitecte se centra en anar-se oblidant progressivament de casar-se, després d'intents fallits, i cada vegada està més identificat en la seva missió de construir la catedral dels pobres.

4. Un dejuni i la fidelitat dels mitjans espirituals (1884-1902): la intensitat i la confiança de la fe “La

vida és una batalla; per combatre-la, cal força, i la força és la virtut que només se sustenta i augmenta amb el conreu espiritual, això és, amb les pràctiques religioses”

El dejuni en la Quaresma del 1894 marca l'inici d'aquesta etapa. Aquest gest probablement té a veure amb el fracàs d'una relació que en lloc de matrimoni va donar llum a una religiosa i a un arquitecte celibatari. Tot preparant-se per a la Pasqua, va extremar el seu dejuni mentre la seva família i els seus amics es preocupen seriosament. Solament mossèn Torras i Bages aconsegueix moderar i reconduir fecundament aquesta crisi cap al territori de la confiança i l'alegria que plasmarà en la portada del Naixement.

Gaudí emprèn l'acompanyament espiritual amb mossèn Lluís Maria de Valls, que el va animar a la fidelitat a l'oració i a la pràctica

sacramental a l'Oratori de Sant Felip Neri. Tot això va temperant l'ànim de l'arquitecte creient que s'identifica cada vegada més profundament amb la construcció de la Sagrada Família. La seva vida se centra en el treball, les passejades, la cura de la seva reduïda família i un grup d'amics amb els quals manté una relació de gran fidelitat.

Després de l'encàrrec de la casa Calvet, sorgeix el projecte del Parc Güell que té la novetat de lligar dues de les seves grans inquietuds: la natura i la fe. Tanmateix, tota l'activitat professional va tenint com a fons i motivació el temple expiatori. La seva vocació és una missió que expressa un anunci, presentar el misteri cristià com a esperança.

5. La fecunditat de l'artista
(1903-1910): la missió creadora *“Les grans iniciatives només s'assoleixen*

amb grans dolors, però d'aquesta fragmentació de l'ànima en queden bocins preciosos, fruits d'un sabor i d'una olor que sacien generacions"

Després de la fase de síntesi i configuració d'hàbits, continua una època de gran fecunditat artística que alhora ha de fer front a greus dificultats. Els fruits seran de gran maduresa i exigència. Així, a la continuació dels treballs de la Sagrada Família, s'associen tres fronts destacats. D'una banda, el Parc Güell, que progressa arquitectònicament i en implicació personal, ja que allí compra la casa-mostra a la qual traslladarà el seu pare ancià i la seva neboda cada vegada més malalta a causa del seu alcoholisme. D'altra banda, comença els treballs de restauració de la catedral de Mallorca per encàrrec del bisbe i amic Pere Campins. Allí pot explicar els criteris de la renovació litúrgica, que suposarà el trasllat del

cor al presbiteri, l'alliberament de la catedral episcopal després de desmuntar el retaule barroc i la col·locació de l'altar major de cara als fidels, que ara poden ocupar les naus sense impediments de visió. En els elements arquitectònics i de mobiliari s'hi tradueix un canvi eclesial que Gaudí anticipa.

I, finalment, emprèn els encàrrecs de les cases Batlló i Milà, en les quals hi posarà referències cristianes, com ara la creu dels quatre braços i els anagrames de la Sagrada Família en la primera i la imatge de la Mare de Déu, que no va poder ser col·locada a la façana de la Pedrera per l'oposició dels seus propietaris.

Com dèiem, en aquesta època Gaudí ha de fer front també a problemes personals com la mort del seu pare, i socials com la Setmana Tràgica amb la seva ombra allargada abans i

després dels fets. Malgrat tot, se sent amb força per abordar-ho tot.

6. Abandonament a la Providència (1912-1924): la purificació mística

“A mesura que els anys debiliten el meu cos, sento més àgil el meu esperit”

Tanmateix, el cos i els anys no aguanten les exigències d'un esperit cada vegada més fecund. Unes greus febres de Malta aturen el seu treball i l'obliguen a un recés a Puigcerdà. Serà un temps de prova i una entrada en la feblesa. De la mà de sant Joan de la Creu sorgirà el portal de la Passió com a testimoni eloqüent d'aquest pas pel sofriment que prepara Gaudí per a la darrera etapa de la seva vida.

Després de les febres, la seva salut es veu afectada, però també la seva soledat. Amb la mort de la seva neboda Roseta, queda sol a la casa del parc.

A més van desaparèixer el seu protector, Eusebi Güell, i el seu mestre i guia, Torras i Bages. A l'enutjós conflicte amb els propietaris de La Pedrera, succeeix la crisi econòmica que paralitza les obres del temple expiatori. Fins i tot l'església de la Colònia Güell, que era un assaig general per a la Sagrada Família, queda en maqueta i només se'n realitza la cripta.

Però Gaudí ja està en una altra dimensió: assumeix en pau la seva solitud i amb agraïment les atencions dels seus amics i col·laboradors, respon amb coratge l'absència de fons i es fa captaire per salvar el projecte i mobilitzar la societat, fins i tot respon de manera pacífica però tenaç a la provocació anticatalanista de la dictadura de Primo de Rivera. Són anys per a la paciència, on la pau no es torba i l'esperança s'expressa en el gest de la col·locació de la primera pedra de la nau el dia 8 de

desembre del 1920, amb el cardenal Vidal i Barraquer presidint l'acte. Ja en aquests moments, Gaudí es deixa reposar confiadament en la Providència, ella és en definitiva la que garanteix la culminació del seu projecte: “És una obra que està en les mans de Déu i en la voluntat del poble. L'arquitecte, vivint en el poble i adreçant-se a Déu, va fent la seva feina. La Providència, segons els seus designis, és la que porta l'obra a terme”.

La Providència, amb la seva mà estesa i vigilant, d'alguna manera va poder ser l'autora de la imatge profètica del portal del Roser. En el grup escultòric La mort del just, la Verge i sant Josep mostren el Nen Jesús a un ancià, pobre i en estat agonitzant per reconfortar-lo. L'obra partia dels apunts que l'escultor Llorenç Matamala va prendre, juntament amb Gaudí, en una visita de l'Hospital de la Santa Creu, que

era el lloc de beneficència per a l'acollida dels pobres. Quan esculpí l'agonitzant, va posar-hi el rostre de Gaudí, gairebé 25 anys abans de la seva mort, just a sota de la frase Et in hora mortis nostrae. Amen. I així morí el dia 10 de juny del 1926, pobre en l'hospital dels pobres i confortat en la seva fe després d'haver estat atropellat per un tramvia quatre dies abans. Va rebre l'absolució i el viàtic, i amb prou feines se li sentia repetir: "Jesús! Déu meu!". En aquell moment, quan tancava definitivament les seves parpelles, descobria allò que havia proclamat: "Els ulls són el sentit de la glòria".

[1] Entre les biografies ressaltem les escrites per Ràfols (1928), Matamala (records recapitulats el 2009), Martinell (1951), Bergós (1954, 1972), Puig-Boada (1981), Bassegoda

(1989,1996) i com a síntesi Tarragona (1999).

pdf | document generat
automàticament des de [https://
dev.opusdei.org/ca/article/catequesi-
quarta-gaudi-litinerari-de-fe-dun-home-
de-deu/](https://dev.opusdei.org/ca/article/catequesi-quarta-gaudi-litinerari-de-fe-dun-home-de-deu/) (23/08/2025)